

Leíró magyar hangtan

11. téma

A magánhangzó- és mássalhangzótörvények a magyarban

7. A beszédhangok sorozata (fonotaktika):
Kassai 135–168

8. A beszédlánc fonetikai jelenségei
(koartikuláció): *Kassai* 169–190

	japán	magyar	grúz
<i>kanbara</i>	+	+	+
<i>matta</i>	+	+	-
<i>varszkvlavi</i>	-	-	+
<i>kjógen</i>	+	-	-
<i>tkoma</i>	-	-	+
<i>ktoma</i>	-	-	-
<i>vgrdznob</i>	-	-	+
<i>aoi</i>	+	-	-
<i>rokkaszen</i>	+	+	-

Papp István: Hangtörvények a magyarban. In:
Leíró magyar hangtan. Bp., 1966. 121–145.

Magánhangzótörvények

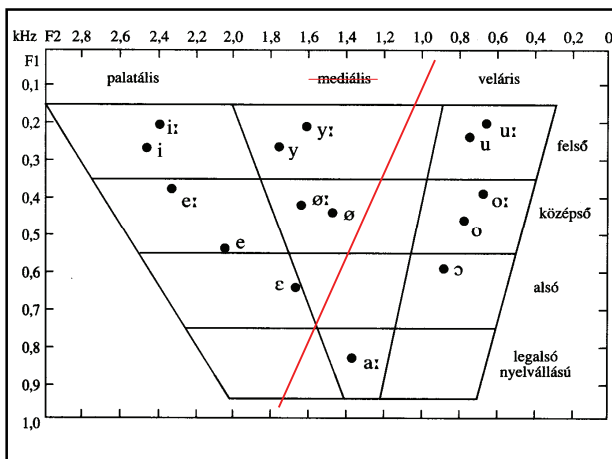
- Magánhangzó-harmónia
(hangrend, illeszkedés)
- Hiátustörvény

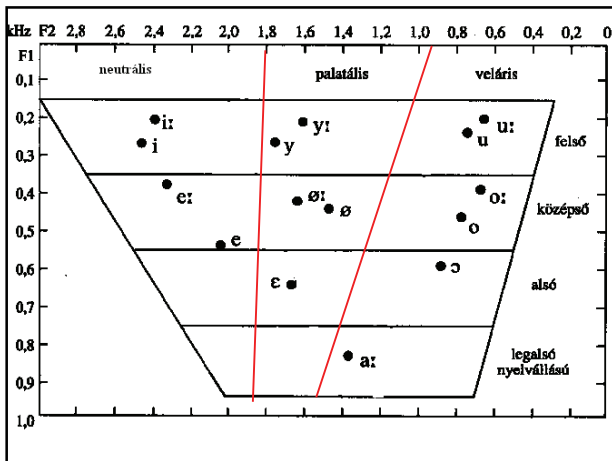
Hiátustörvény

- A hiátus megmaradása (*odaad*)
- A hiátus megszüntetése
 - gégezárhanggal (*odaʔad*)
 - hiátustöltő mássalhangzóval (*odajad*)
j, β (> v), γ (h)
 - magánhangzó-kivetéssel (*odad*)
 - magánhangzó-összevonással (*odād*)

Magánhangzó-harmónia

- Hangrend (fonotaktika)
- Illeszkedés (morfofonológia)

Hangrend

- **Magas hangrendű**
 1. *öröm, üröm*
 2. *embër, denevér, ép, kép*
- **Mély hangrendű**
 1. *asztal, utas, orom*
 2. *lëány, tëshát, bëka, marék, csikó, kocsi, bíró, csíkos*

Hangrend

- **Magas hangrendű**
 1. *öröm, üröm*
 2. *embër, denevér, ép, kép*
- **Mély hangrendű**
 1. *asztal, utas, orom*
 2. *lëány, tëshát, bëka, marék, csikó, kocsi, bíró, csíkos*
- **Vegyes hangrendű**

kosztüm, sofőr, parfüm, Saussure

Hangrend

- **Magas hangrendű**
 1. *öröm, üröm*
 2. *embër, denevér, ép, kép*
- **Mély hangrendű**
 1. *asztal, utas, orom*
- **Vegyes hangrendű**
 1. *kosztüm, sofőr, parfüm, Saussure*
 2. *lëány, tëshát, béka, marék, csikó, kocsi, bíró, csikos*

Illeszkedés

- a) Tel jes
- b) Palato-veláris
- c) Labiális
- d) Nyíltsági fok szerinti

Illeszkedés

- a) Hangrendi illeszkedés
- b) Szóvégi illeszkedés

A vegyes hangrendű szavak illeszkedése

a) - - + V_{mély}: MÉLY
(bika)

b) - - + V_{mély} + i/i/é: MÉLY
(kocsi, pánik, papír, negatív, pocsek,
kabaré)

c) - - + e: MAGAS/MÉLY
(magnes, Ágnes, október, kupec,
József, farmer, fotel)

d) - - + V_{magas} + V_{magas}: MAGAS/MÉLY
(pozitív, oxigén)

Magánhangzótörvények

- Magánhangzó-harmónia
(hangrend, illeszkedés)
- Hiátustörvény
- Rövidülés
- Nyúlás
- Hangkivetés
- Hangbetoldás

Mássalhangzótörvények

Kassai: 171–177

Mássalhangzótörvények

- Igazodás
- Részleges hasonulás
- Teljes hasonulás
- Összeolvadás
- (Meg)rövidülés
- Nyúlás
- Kiesés (Hangkivetés)
- Betoldódás (Hangbetoldás)

Igazodás

- Zöngéesség szerinti (*kapç, döfç, lehel*)
- Képzés helye szerinti
V + C (*kicsi, kutya*)
C + C (*iskola, istálló*)
nazális + C
(*vénység, halandzsa*
szemvíz, kimvallatás
tanckerület, szénqáz)
- Ajakműködés szerinti (*tíz, tűz*)

További eseteit lásd: Kassai: 171–2

Hasonulás

hasonító (indukáló) → hasonult (indukált): *előreható*
(*progresszív*) hasonulás — az + -val = azzal

hasonult (indukált) ← hasonító (indukáló): *hátraható*
(*regresszív*) hasonulás — az + -val = avval

Hasonulás

- Részleges hasonulás (egy képzési mozzanat változik)
- Teljes hasonulás (két v. több képzési mozzanat változik; a hasonult képzése azonossá válik a hasonítóval)

Részleges hasonulás

- Zöngéesség szerinti
- Képzés helye szerinti

Teljes hasonulás

- Hangtani kötöttségű
- Alaktani kötöttségű (morfofonológiai jelenség)

Összeolvadás

- Hangtani kötöttségű
- Alaktani kötöttségű (morfofonológiai jelenség)

Mássalhangzótörvények

- Igazodás
- Részleges hasonulás
- Teljes hasonulás
- Összeolvadás
- (Meg)rövidülés
- Nyúlás
- Kiesés (Hangkivetés)
- Betoldódás (Hangbetoldás)
